Kulturutskottets betänkande

1982/83:20

om närradion

Motioner

I motion 1982/83:417 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om upphävande av närradiolagen.

I motion 1982/83:1322 av Filip Fridolfsson (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reklam i närradion.

I motion 1982/83:1854 av Britt Mogård m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen beslutar att närradioverksamheten skall permanentas,
2. att riksdagen antar följande förslag till lag om ändring i närradiolagen:

Förslag till
Lag om ändring i närradiolagen

Härigenom föreskrivs i fråga om närradiolagen dels att i 3, 7, 13, 14 och 15 §§ ordet "närradiomyndigheten" skall bytas ut mot "närradionämnden", dels att i 14 § ordet "myndigheten" skall bytas ut mot "nämnden", dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Frågor om närradio prövas av den myndighet som regeringen bestämmer (närradiomyndigheten). Närradiomyndigheten skall även utöva tillsyn över närradioverksamheten.	*För prövning av frågor om närradio och för tillsyn över närradioverksamheten finns en närradionämnd.*
Närmare föreskrifter om närradio*myndigheten* meddelas av regeringen.	Närmare föreskrifter om närradio*nämnden* meddelas av regeringen.

dels att 6 § skall ha nedan angivna lydelse:

6 §	
Närradio får sändas bara över sådana sändare som televerket ställer till förfogande.	Närradio får sändas bara över sådana sändare som televerket ställer till förfogande *eller godkänner.*

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbyggnadstakten av närradio.

Tidigare behandling av förslag om närradioverksamhet

Riksdagen beslöt i juni 1982 att den försöksverksamhet med närradio som pågått sedan år 1979 skulle få fastare former (prop. 1981/82:127, KrU 1981/82:29, rskr 1981/82:362). Den dittills gällande provisoriska lagstiftningen ersattes vid halvårsskiftet 1982 av en särskild närradiolag (1982:459). Vidare skulle från årsskiftet 1982-1983 inrättas en närradionämnd som bl. a. skulle överta de uppgifter som dittills legat på närradiokommittén. Närradionämnden skulle ansvara för administrationen samt för den fortsatta utbyggnaden, uppföljningen och utvärderingen av verksamheten.

I närradiolagen föreskrivs att sändningstillstånd kan ges till lokala ideella föreningar, församlingar inom svenska kyrkan och obligatoriska studerandesammanslutningar. För att en förening skall få sända närradio krävs dels att den bedriver annan verksamhet som är dess huvudsakliga uppgift, dels att den har bedrivit sin verksamhet under minst ett år. Kommersiell reklam och s. k. sponsring är förbjuden. Närradio får enligt närradiolagen bara sändas över sådana radiosändare som televerket ställer till förfogande. Utbyggnaden av verksamheten skall enligt proposition 1981/82:127 om närradioverksamhet ske successivt med en viss förtur åt glesbygdsorter. De sändande föreningarna skall på sikt svara för kostnaderna för närradioverksamheten genom avgifter.

I anslutning till närradiopropositionen föreslogs i motioner från dels den socialdemokratiska gruppen i kulturutskottet, dels vänsterpartiet kommunisterna, att försöksverksamheten med närradio skulle förlängas och att alltså regeringsförslaget skulle avvisas. Kulturutskottet avstyrkte motionsyrkandena och riksdagen följde utskottet. Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig.

I en motion från moderata samlingspartiet yrkades att riksdagen skulle besluta att närradioverksamheten skulle permanentas samt att de sändande föreningarna skulle ges möjlighet att själva anskaffa sändare. Vidare begärdes ett uttalande från riksdagens sida om att föreningslivets önskemål borde styra den takt i vilken närradion byggs ut. Samtliga dessa motionsförslag avstyrktes av utskottet och avslogs av riksdagen. Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet reserverade sig.

Hösten 1982 föreslog regeringen i proposition 1982/83:52 att inrättandet av närradionämnden skulle anstå och att alltså närradiokommittén även i fortsättningen skall ansvara för närradioverksamheten (KrU 1982/83:17, rskr 1982/83:125). I motioner från resp. moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet avvisades regeringens förslag beträffande närradionämnden. Utskottet stödde regeringsförslaget, och de ovan nämnda partiernas företrädare i utskottet reserverade sig. Riksdagen följde utskottet. Riksdagen biföll även förslaget i propositionen om tillägg till 15 § närradiolagen enligt vilket beslut enligt närradiolagen skall kunna verkställas omedelbart, dvs. innan beslutet vunnit laga kraft. Syftet med lagändringen var att göra det

möjligt att ingripa snabbt och effektivt vid överträdelser av bestämmelser i närradiolagen.

I motionen från företrädare för moderata samlingspartiet upprepades kraven på en permanentning av närradioverksamheten samt att föreningslivets önskemål bör styra den takt i vilken närradion byggs ut. Utskottet avstyrkte förslagen, vilka avslogs av riksdagen. Moderaterna i utskottet reserverade sig.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande tre motioner med förslag som rör närradiolagen (1982:459) och de ändringar i denna som följde av riksdagens beslut hösten 1982.

I motion 417 (vpk) kritiseras närradioverksamheten. Motionärerna anser att närradion gynnar starka organisationer och att den hämmar lokalradions utveckling. Vidare hävdas att den kan påverkas av kommersiella intressen och ge utrymme för rasistiska och andra odemokratiska inslag. Motionärerna motsätter sig en fortsatt närradioverksamhet och hemställer om att regeringen skall lägga fram förslag om upphävande av närradiolagen.

Synpunkter som överensstämmer med de nu föreliggande fördes fram av vänsterpartiet kommunisterna våren 1982 i samband med närradiopropositionen. Ett bifall till vpk-motionen skulle innebära att riksdagen i denna fråga intog en rakt motsatt ståndpunkt i förhållande till vad som beslutats dels vid riksmötet 1981/82, dels så sent som i december 1982. Utskottet finner inte skäl att ompröva sitt ställningstagande. Motion 417 avstyrks därför.

Riksdagsbeslutet hösten 1982 innebar bl. a. att den närradionämnd som skulle ha börjat sin verksamhet den 1 januari 1983 inte inrättades. Den hittillsvarande närradiokommittén skall alltså även i fortsättningen leda närradion.

I motion 1854 (m) föreslås att detta beslut rivs upp och att närradionämnden inrättas. Motionärerna anför att det är väsentligt för det ideella föreningslivet att närradion får en fast (permanent) form. Först då vågar man satsa på utrustning och utbildning för denna verksamhet.

I proposition 1982/83:52 angavs som skäl för att närradionämnden inte skulle inrättas bl. a. att det förekommer olika uppfattningar om en eventuell central statlig administrations uppbyggnad och arbetsuppgifter liksom även om samarbetet mellan den statliga administrationen och närradioföreningarna. Utskottet ansåg att vidare erfarenheter borde avvaktas innan den slutliga organisationen av närradioverksamheten läggs fast. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därför motion 1854 i här behandlad del (yrkande 2 delvis).

I konsekvens med sin ovan refererade inställning förordar motionärerna att riksdagen beslutar att närradioverksamheten skall permanentas.

Av redovisningen i det föregående framgår att utskottet vid två tillfällen

har avvisat förslag om permanentning av närradion. Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden och avstyrker det nu aktuella motionsyrkandet (yrkande 1).

Även frågan om utbyggnaden av närradion tas upp i motion 1854. Motionärerna menar att föreningslivets intressen skall vara avgörande för utbyggnadstakten. De vänder sig emot en restriktivitet i tillståndsgivningen gentemot de föreningar och samfund som uppfyller de krav som närradiolagen ställer.

Med anledning av förslag av liknande innebörd redovisade utskottet i sitt betänkande 1982/83:17 hur närradioverksamheten utvecklats fram till sommaren 1982 samt vissa uttalanden i proposition 1982/83:52 om närradions framtid. Utskottet anförde sammanfattningsvis att det var uppenbart att den fortsatta närradioverksamheten – så som förutsattes i riksdagsbeslutet våren 1982 – inom den ram som närradiolagen drar upp i allt väsentligt kommer att styras av föreningslivets intressen och resurser. Mot här angiven bakgrund anser utskottet att det inte behövs något uttalande enligt motionärernas förslag (yrkande 3).

I motion 1854 begärs slutligen att 6 § närradiolagen skall ändras så att föreningarna själva får anskaffa sändarutrustning. Ett villkor härför är att televerket godkänner sändaren.

Förslag som överensstämmer med det nu föreliggande behandlades av riksdagen våren 1982 och avslogs på förslag av kulturutskottet. Utskottet hänvisade därvid till konstitutionsutskottets yttrande (KU 1981/82:16 y) om närradioverksamhet. I detta anförde konstitutionsutskottet att det räknade med att närradiolagen kommer att ses över i samband med att en ny lagstiftning rörande yttrandefriheten utarbetas. Kulturutskottet erinrade för sin del om att erfarenheterna i försöksverksamheten hittills endast bygger på sändare som tillhandahållits av televerket.

Med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande avstyrker utskottet det aktuella yrkandet i motion 1854 (yrkande 2 delvis).

I motion 1322 (m) anförs att om reklam infördes i närradion skulle det innebära att de föreningar som är engagerade i närradioverksamhet inte skulle vara beroende av statsbidrag. Vidare skulle många nya föreningar få möjlighet att sända i närradio. Motionären anser också att reklam i närradio skulle innebära ökad konkurrens och därigenom bättre program. Han önskar att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Enligt 10 § närradiolagen får kommersiell reklam inte sändas i närradio. Det är heller inte tillåtet att sända ett visst program eller programinslag som bekostas av medel som har ställts till sammanslutningens förfogande under förutsättning att programmet eller inslaget sänds.

I närradiopropositionen (s. 18–21) lämnas en utförlig motivering till bestämmelsen. Utskottet vill även erinra om att närradions verksamhet skall bekostas av de lokala föreningar som ansöker om och får sändningstillstånd. Mot den här angivna bakgrunden avstyrker utskottet motion 1322.

Utskottet hemställer

1. beträffande *upphävande av närradiolagen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:417,
2. beträffande *ändring i 2, 3, 7, 13, 14 och 15 §§ närradiolagen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1854 yrkande 2 i ifrågavarande del,
3. beträffande *permanentning av närradioverksamheten*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1854 yrkande 1,
4. beträffande *utbyggnad av närradioverksamheten*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1854 yrkande 3,
5. beträffande *rätt för föreningar att själva anskaffa sändare*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1854 yrkande 2 i ifrågavarande del,
6. beträffande *reklam i närradio*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1322.

Stockholm den 8 mars 1983

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk), Mona Sahlin (s) och Lars Hjertén (m).

Reservationer

1. Upphävande av närradiolagen (mom. 1)

Eva Hjelmström (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Synpunkter som" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de synpunkter som framförs i vpk-motionen välgrundade. Försöksverksamheten med närradioverksamhet har visat att närradion inte ökat den enskildes möjligheter att komma till tals i etern. Den har heller inte medfört att yttrandefriheten förstärks. Det finns flera nackdelar med närradioverksamheten. Den har gynnat redan starka organisationer och har inneburit att rasistiska och andra odemokratiska inslag har fått möjligheter att komma fram i etern. Även om riksdagen beslutat om en viss skärpning av närradiolagen har det fortfarande förekommit hets mot bl. a. invandrare i

närradion. Med hänsyn härtill samt till att kommersiella krafter kan komma att påverka närradions utveckling anser utskottet att närradiolagen bör upphävas. Regeringen bör lägga fram förslag härom.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:417 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Ändring i 2, 3, 7, 13, 14 och 15 §§ närradiolagen (mom. 2)

Ingrid Sundberg (m), Karl-Eric Norrby (c), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "I proposition" och slutar "(yrkande 2 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom motionärerna att riksdagen bör ompröva sitt beslut från hösten 1982. En central statlig myndighet – en närradionämnd – bör ansvara för den fortsatta närradioverksamheten. Härigenom får närradion den fasta status som det ideella föreningslivet efterlyser. Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet att en närradionämnd inrättas och att alltså närradiolagen (1982:459) ändras i enlighet med förslaget i motion 1854 (yrkande 2 delvis).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1854 yrkande 2 i ifrågavarande del antar vid betänkandet som bilaga 1 fogat förslag till Lag om ändring i närradiolagen (1982:459).

3. Permanentning av närradioverksamheten (mom. 3)

Ingrid Sundberg (m), Karl-Eric Norrby (c), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Av redovisningen" och på s. 4 slutar "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

En omfattande försöksverksamhet med närradio bedrivs. Den ger underlag för slutsatsen att närradion bör vara ett stadigvarande inslag i den svenska etermediebilden. För detta talar även de ideella organisationernas behov av att kunna bedöma lämpligheten av investeringar i utrustning och utbildning.

Utskottet förordar därför att riksdagen med anledning av yrkande 1 i motion 1854 uttalar att närradion skall ses som ett stadigvarande inslag i den svenska etermediebilden.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1854 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Utbyggnad av närradioverksamheten (mom. 4)

Ingrid Sundberg (m), Karl-Eric Norrby (c), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Med anledning" och slutar "(yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen har visat att det inom föreningslivet och de religiösa samfunden finns ett stort intresse för verksamhet med närradio. Utskottet delar motionärernas uppfattning att föreningslivets intresse för att starta verksamhet bör vara styrande för den takt i vilken närradion byggs ut. De föreningar och sammanslutningar som uppfyller närradiolagens krav bör få tillstånd att sända. Härigenom undviks varje form av godtyckliga urval. Riksdagen bör alltså göra det i motion 1854 föreslagna uttalandet (yrkande 3).

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1854 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Rätt för föreningar att själva anskaffa sändare (mom. 5)

Ingrid Sundberg (m), Karl-Eric Norrby (c), Lars Ahlmark (m), Karl Boo (c), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Förslag som" och slutar "(yrkande 2 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas bedömning att sändande föreningar bör ha möjlighet att själva anskaffa sändarutrustning. En förutsättning är att sändaren skall godkännas av televerket. Utskottet förordar därför att bestämmelsen i 6 § närradiolagen ändras i enlighet med förslaget i motion 1854.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1854 yrkande 2 i ifrågavarande del antar det vid betänkandet som bilaga 2 fogat förslag till Lag om ändring i närradiolagen (1982:459).

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i närradiolagen (1982:459)

Härigenom föreskrivs i fråga om närradiolagen (1982:459)

dels att i 3, 7, 13, 14 och 15 §§ ordet "närradiomyndigheten" skall bytas ut mot "närradionämnden",

dels att i 14 § ordet "myndigheten" skall bytas ut mot "nämnden",

dels att 2 § skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse	*Reservanternas förslag*
2 §	
Frågor om närradio prövas av den myndighet som regeringen bestämmer (närradiomyndigheten). Närradiomyndigheten skall även utöva tillsyn över närradioverksamheten.	*För prövning av frågor om närradio och för tillsyn över närradioverksamheten finns en närradionämnd.*
Närmare föreskrifter om närradio*myndigheten* meddelas av regeringen.	Närmare föreskrifter om närradio*nämnden* meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

Bilaga 2

Förslag till
Lag om ändring i närradiolagen (1982:459)

Härigenom föreskrivs att 6 § närradiolagen (1982:459) skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse	*Reservanternas förslag*
6 §	
Närradio får sändas bara över sådana sändare som televerket ställer till förfogande.	Närradio får sändas bara över sådana sändare som televerket ställer till förfogande *eller godkänner.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.